

Roland Berglund, Rånnaväg berättar för Sture Hjalmarsson 1982-02-24

Min far David som var född 1863 flyttade från Nygården till Rånnaväg 1896, han köpte då en liten gård i Gamlegården. Som en binäring till jordbruket ägnade han sig åt bleckslageri som han lärt sig av sin äldre bror Emil Berglund i Nygården, där han hade varit anställd. Far började samma år som flytten i en liten kammare på 10-12 kvm utan några som helst maskiner, för sådana fanns ju inte på den tiden. Han tillverkade hinkar, bunkar, flaskor, kylare, formar, rivjärn, nattkärl m.m. Ja, allt möjligt för det fanns ju inget annat material än bleckplåt då.

Detta höll han på med ända till kriget kom 1914. Under kriget fick han ingen plåt ty denna importerades från utlandet. Då sålde han tyvärr gården också och hela familjen fick ägna sig åt att sätta kardor. Detta hade min mor sysslat med förut och jag som då var nio år hade då i ett par års tid fått hjälpa till med kardsättningen. Vi fick skinnen färdiga och vi satte åt förläggare som Knut Larsson och Alle i Holmared, Johan Almqvist och Bodvar i Götåkra.

När kriget var slut 1918 kom plåten så småningom tillbaka och då var det lätt att sälja bleckkärl. Min bror Georg hade redan som 13-åring, år 1909, börjat som bleckslagarlärling hos Holmgren i Torhult och han kom tillbaka 1919. Vi fick bland annat en order på 1800 bleckbunkar till Bröderna Ivarsson i Osby och det var något fantastiskt på den tiden. Jag var då konfirmerad och jag hade ju varit i verkstaden i den mån det fanns något att göra tidigare. Då bildade min far David och min bror Georg firma som de drev till 1929 då vårt boningshus brann ned.

Vi fick sätta i gång och bygga ett nytt hus, det var det huset där Elsa nu bor i. Vi köpte en gammal verkstad i Åspered och byggde upp här på platsen där Rune nu bor. Denna verkstad byggdes till två gånger.

Det var en väldig försäljning på bleckkärl de första åren, men sedan blev det en sådan överhopning på dem. Far och Georg köpte en häst och Georg körde landsvägen upp till Årjängs marknad och där blev han kvar i flera månader och reste omkring och sålde bleckvaror. Varorna transporterades i stora koniska häckar där underredet var av bräder och sidogrindarna var av träpinnar som på en höskrinna. Det var särskilda snickare som specialiserade sig på att göra sådana häckar. I tidigare år när far var ensam i verkstaden sålde han varorna till sådana som hade rättigheter att resa omkring och sälja bleckvaror i hela Sverige, men senare kom också grossisterna in i bilden.

1929 övertog Georg och jag rörelsen och vid den tiden var det ett par Boråsare som kom och ville beställa 600 bärplockare. Vi hade aldrig förut gjort några bärplockare, hade heller inga maskiner, men vi gick på det här ändå. Men det var många bekymmer innan vi fick färdig den beställningen. En bärplockare består ju av så många delar. Det var 14 hål för pinnarna och vi hade bara en vanlig hålstans, först fick vi rita ut var hålen skulle vara. Vi trodde aldrig att vi skulle klara av det, men lyckades och det var tack vare detta som vi sedan kom att göra så många

bärplockare. Jag vet inte hur många miljoner vi gjort genom åren, men en del år har vi producerat 180 000 stycken. Det är en artikel som skapat mycket arbete år Bröderna Berglund. I början var det bara två ytterligare företag i Sverige som gjorde bärplockare och som vi hade att konkurrera med.

Innan vi började med bärplockare var konkurrensen mycket hård. Vi har sett på gamla noter att vi fått lämna 50-60% rabatt på bruttopriserna. En bunke kanske man fick 15-20 öre för och då blev det ingenting kvar. Jag kan nämna att när Georg och jag började så räknade vi med att om vi tjänade 4 kr om dagen så skulle vi klara oss. Första årets vinst blev 1600 kr. Vi lyckades med vår målsättning för det blev ju faktiskt något mera än 4 kr om dagen. Det är fantastiskt vad det har ändrat sig under åren. Vi hade en anställd, John Haglund från Högalid och honom hade vi naturligtvis också i maten, det var inte fråga om annat på den tiden.

I och med att vi byggde verkstaden så gjorde vi ett rum däröver åt den anställde. Under 30-talet utökades arbetsstyrkan så småningom, så att i slutet av 30-talet hade vi tre anställda och så jobbade Far också fram till 1938. Han var då nära 75 år och avled i cancer 1939.

Vi fick elektriskt ljus i Rännaväg 1919, det kom från Knapagården som hade ett elverk vid Kvarnplatsen. Östra Kind började 1929 och då fick vi tillgång även till elkraft, men det utnyttjade vi inte då. Det var först efter kriget 1939-45 som vi köpte vår första press och då måste vi både ta bort ett fönster och göra hål i väggen i den gamla verkstaden.

Under andra världskriget var det delvis samma problem som under första, men vi hade vår förening då och Evert Johansson i Göransfors som var verksam i denna gjorde ett mycket gott arbete. Han var mycket i Stockholm och hade där goda förbindelser både med Kooperativa förbundet och Industrikommissionen och lyckades utverka så att vi fick en tilldelning så att vi delvis kunde uppehålla tillverkningen. När inte plåten räckte så gällde det att hitta på lite andra saker att göra. Bland annat en taggtrådsupprullare att bära på ryggen och veva upp tråden. Material fanns inte så Georg och jag åkte till Göteborg och gick i skrotaffärerna och samlade ihop skrot. Det skulle vara rör till rullarna och så plattjärn till övriga delar. Vi lyckades också få tag på i en oförtent plåt som gick att köpa, dekaperad plåt hette den. Det var en viss beläggning på vanlig svartplåt som gjorde att den inte rostade så fort som vanlig plåt. Tack vare denna plåt kunde vi fortsätta att tillverka bärplockare.

Inköpet av pressen var vår första industriella investering, förut hade det varit ett rent hantverk utan några motordrivna maskiner. 1948 byggde vi denna nuvarande fabrik, pressen flyttades hit och det började bli alltmer motordrivet. Holger Svedberg i Dalstorp som ju var en framsynt man hade redan förstått att ta de motordrivna maskinerna i anspråk vid sin fabrikation. På 50-talet hade vi en väldigt stor tillverkning av sandhinkar, det var leksakshinkar i tre olika storlekar. Vi gjorde 3-400 000 om året. Sedan kom plasten och fullständigt slog ut plåten och det var rätt svåra år egentligen. Räddningen kom när vi startade tillverka regnmätare. Jag kommer inte ihåg om vi körde regnmätare något samtidigt som sandhinkarna.

Regnmätaren har gett oss mycket arbete och det var tack vare Ahrentorp, den gamle disponenten på Ferro. Han och även Gösta Anells förtjänst att vi nu har Järnia som en av våra största kunder.

Vi var väl 7-8 stycken när vi hade byggt den nya verkstaden. Min bror Ludvig kom ju hit också och så började pojkarna (Lennart och Rune) också bli stora och kunde hjälpa till. Så hade vi Arvid Lindqvist, min svåger som var gift med min syster Greta. Han var ett litet snille som gjorde uppfinningar och förbättringar.

En sak vi gjorde mycket var skruvboxar, alltså plåtlådor i alla möjliga storlekar. Vi gjorde massor av dem, men sedan kom plasten där också så nu är det så gott som slut. En firma är det som fortfarande köper dem. Postlådorna kom in i bilden på slutet av 50-talet, då började vi att göra standardmodellen i koppar. Vi var först i Sverige med kopparlådor, men sedan dök det upp två företag som började konkurrera med oss. Nu är det en stor affär det här med postlådor. I mängd räknat är väl bärplockarna störst, sedan kommer regnmätarna och postlådorna. Särskilt i år och förra året är det mycket postlådor beroende på att några av konkurrenterna har lagt ned sin tillverkning.

1973 byggde vi till och sedan har de byggt ett kallager och ytterligare en tillbyggnad 1980. När vi hade grävt ut källare 3-4 meter under det gamla huset inträffade ett ras som tog med sig delar av den gamla fabriken, detta beroende av att det inte fanns någon armering i stenfoten. Det fanns inga försäkringar som täckte själva raset, men däremot fanns det maskinskadeförsäkring och avbrottsförsäkring. Det var en tråkig historia, men allt ordnade upp sig till slut. Byggmästaren satte in hela sin arbetsstyrka så på 14 dagar hade de skiftat av verkstaden och vi var i full gång igen. Vår lackeringsverkstad var borta men vi fick lackerat vad vi behövde hos Stenlund i Marbäck. Säsongen för bärplockarna var slut så det var inga kunder som blev lidande. Vi hade gjort 168 000 bärplockare det året. Skadorna värderades av försäkringsbolag och maskinfirma och till slut löstes det hela till ömsesidig belåtenhet.

Jag slutade i företaget 1976 och då gick Lennart och Hendel in i mitt ställe. Det drivs idag som ett aktiebolag tillsammans med Marianne och Rune. De har nu alla maskiner som erfordras för en rationell tillverkning och alla maskinerna drivs med komprimerad luft och den värme som alstras återvinns till att värma upp lokalerna. Ytan på lokalerna uppgår nu till 1 500 kvm, en stor skillnad mot de 10–12 kvm som fanns vid företagets första år. Årsomsättningen var när jag slutade omkring 1,5 miljon och den har väl sedan dess ökat med omkring 1 miljon och det är inte dåligt på 12–15 personer.

Lite från Rånnaväg i äldre tider.

Min fru Birgits farfar J P Olsson tog hem plåt från Göteborg och sålde till bleckslagarna i Gällstad. Han ägde gården som Göran Karlsson nu äger och den är oförändrad. På andra sidan vägen bodde Almqvist och gamle Anders-Johan i en liten stuga vid vägen till Redslarp. Där var det en affär förr i tiden. Samtidigt hade Rydén affär i den stuga som Karl Svantesson hade innan Rolf Skattberg köpte den. Sedan byggde Rydén affär vid korsvägen och den affären övertogs sedan av Gustaf Magnusson.

Nere vid Gunnagården låg Rånnavägs by innan det laga skiftet. Även efter skiftet kom gårdarnas ägor att ligga i flera skiften. Knapagården har förut varit tre gårdar, däribland Hagaslätt som min frus farmor är kommen ifrån. Där blev J P Olsson måg och sedan köpte han Larsagården innan han flyttade till den gården som Göran Karlsson nu har.

Jag har gått i småskola i Sandsjö. Lärarinnan där hette Berta Jönsson och hon var mycket sträng. Jag fick stryk av henne andra gången jag var i skolan. Jag var så blyg av mig så jag svarade inte på frågan när jag var född. Då fick jag en avbasning så jag snurrade runt. Vi hade då en tant hemma som kallades Orra-Manda, hon bodde på ett torp under Knapagården som hette Orrängen och hennes far kallades Orra-Petter. Hon var min mors halvsystem och hade blivit som en andra mor för mig. Hon var inte gift men väldigt religiös och var mycket god vän med lärarinnan och de hade precis samma åsikter om saker och ting. Jag talade om för Manda att jag hade fått stryk i skolan. Hon sade ingenting, men tog på sig schaletten och gick med målmedvetna steg ned till lärarinnan och efter den dagen fick jag aldrig något mera stryk i skolan.

Roland Berglund
22/6 1905 – 10/12 1999